

SAAMOWIE W ŚREDNIOWIECZU

SAMENE I MIDDELALDEREN

Ludy na Nordkalotten

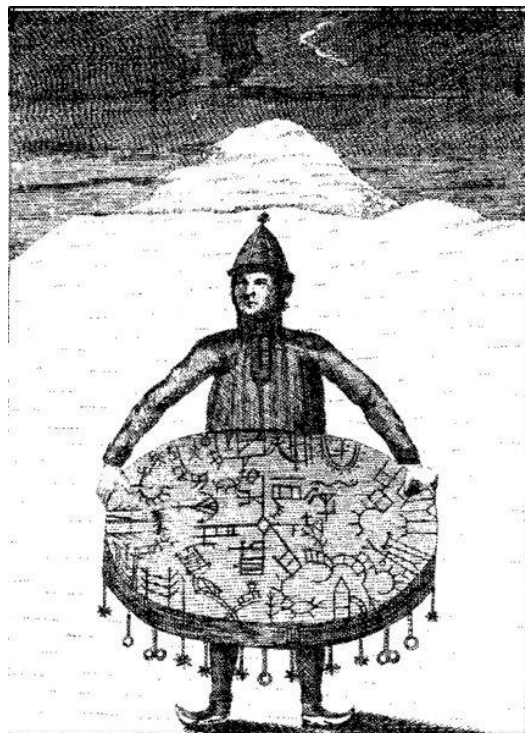
W czasach wikingów oraz w średniowieczu Saamowie (zwani również Lapończykami) zamieszkiwali głównie tereny Nordkalotten (czyli obszar północnej Norwegii, Szwecji, Finlandii) oraz Półwyspu Kolskiego w Rosji.

Saamowie wędrowali z miejsca na miejsce i żyli z polowań i rybołówstwa. Z hodowli reniferów (reinsdyr) uzyskiwali mięso i skórę, z kości wyrabiali narzędzia. Polowali również na inne zwierzęta, między innymi na kuny (mårer) i niedźwiedzie (bjørner). Łowili ryby na swoich łodziach za pomocą wędek i sieci. Polowali także na foki (seler) i wieloryby (hvaler). Saamowie byli zależni od przyrody, więc starali się ją szanować. Dlatego też polawali tyle ryb i polowali tyle, ile to było potrzebne do przeżycia. Saamowie wymieniali towary z norweskimi wodzami plemiennymi (høvdinger). Norwegowie otrzymywali skóry (skinn) i pierze (dun), a Saamowie żelazo (jern) i zboże (korn).

Sida

Żeby przetrwać Saamowie musieli nie tylko korzystać z bogactwa natury, ale również łączyć się w grupy. Jedna grupa obejmowała rodziny z jednego obszaru (område) i nazywała się sida.

Każda sida zimy spędzała razem, a na wiosnę rodziny rozdzielały się. Większość podążała do wybrzeży i zajmowała się rybołówstwem. Latem natomiast zbierali jagody i inne owoce czy rośliny. Gdy zbliżała się jesień zbierali się znów, by razem polować na dzikie renifery, bobry (bevere), niedźwiedzie i lisy (rever).

Szaman lapoński,
noaide, z
"magicznym"
bębnem

Poszczególne *sida* miały swoich przywódców, którzy byli wybierani przez członków grupy. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni mogli pełnić tę funkcję. Wspólnie polowano na dziką zwierzynę, a przywódca rozdelał po równo zdobycz pomiędzy rodzinami, by nikt nie głodował. Także chorzy i starsi, którzy nie mogli uczestniczyć w polowaniach otrzymywali dość jedzenia.

Religia Saamów

Saamowie mieli bliski kontakt z naturą. Czcili więc siły natury takie jak słońce, księżyc, piorun czy wiatr. Wierzyli, że te siły kierowały całą naturą i że polowania, czy inne ich zajęcia były zależne od nich. Mieli swoje święte miejsca składania ofiar np. grota lub duży kamień symbolizujący siły.

Saamowie darzyli dużym szacunkiem osoby mające kontakt ze zmarłymi i widzącymi przyszłość. Tacy ludzie nazywali się *noaider*, a każda *sida* miała przynajmniej jedną taką osobę. Używali oni specjalnych tabliczek runowych podobnych do bębnów (trommer), na których widoczne były różne znaki: słońce, dzikie zwierzęta, bogowie. Gdy uderzali w nie młotkiem, po znakach poruszało się małe metalowe kółeczko. *Noaider* tłumaczyli, co to mogło oznaczać, np. kiedy była najlepsza pora na polowanie lub połów ryb.

W średniowieczu wielu chrześcijan uważało Saamów za niebezpiecznych czarowników.

Dziś wielu Saamów jest chrześcijanami, ale do dziś przetrwały niektóre elementy dawnych praktyk religijnych.

"Magiczny"
bęben zwany też
runebomme

Pytania:

1. Jaki tryb życia prowadzili Saamowie w średniowieczu?

.....

.....

.....

2. Co znaczy *sida*?

.....

.....

.....

3. Co czcili kiedyś Saamowie?

.....

.....

.....

4. Kim byli *noaider*?

.....

.....

.....

Zaznacz prawidłowe odpowiedzi:

1. Saamowie to inaczej:

- a) Eskomosi
- b) Lapończycy
- c) Indianie
- d) Przodkowie Norwegów

2. Nordkalotten to:

- a) Inna nazwa Norwegii
- b) Państwo Saamów
- c) Południowa Grenlandia
- d) Obszar na północy Norwegii, Szwecji i Finlandii

3. Która informacja o *sida* jest nieprawdziwa:

- a) *Sida* składała się z kilku rodzin
- b) Przywódcą *sida* mógł być tylko mężczyzna
- c) Dzięki łączeniu się w *sida*, Saamowie mogli przetrwać
- d) W *sida* wspólnie polowano na dziką zwierzynę

4. *Noaider*:

- a) Przepowydali przyszłość
- b) Byli bogami według Saamów
- c) Przygrywali do tańca na bębenkach
- d) Nie mieszkali razem z innymi Saamami

Połącz norweskie wyrazy z polskimi odpowiednikami:

SKINN	foka
BJØRN	wieloryb
REV	renifer
BEVER	wódz (plemienny)
KORN	skóra
REINSDYR	żelazo
TROMME	lis
SEL	obszar
DUN	bęben
MÅR	niedźwiedź
OMRÅDE	zboże
HVAL	pierze
JERN	kuna
HØVDING	bóbr

Źródła: *Globus 6 samfunnsfag*, I. Libæk, T. Mathiesen, R. Mikkelsen, Ø. Stenersen; Cappelen Forlag AS, Oslo 2007
Midgard 6, T. Aarre, B. Å. Flatby, P. M. Grønland, H. Lunnan; Aschehoug & Co, 2007

Zdjęcie: Wikipedia